

# Tornion Alkunkarinlahti

## Kunnostettu lintuvesi

Pentti Rauhala

**A**lkunkarinlahti sijaitsee Tornion eteläosassa Koivuluotoon menevän tien läheisyydessä. Alue on entistä Tornionjoen maatuvaa lasku-uomaa, jossa vedenpinta vaihtelee tulvan ja meriveden korkeuden mukaan. Tornionjoen tulviminen alueelle estettiin jo 1950-luvulla Niemenjuovan sulkemisella ja tiepenkoilla, joten lahden vesitalous ei ole ollut tämän jälkeen luonnollinen. Alueen luonnonsuojelullinen arvo on perustunutkin puhtaasti linnustoon.

Lahti oli maatumassa kokonaan umpeen, kun Lapin ympäristökeskus yhdessä Tornion kaupungin kanssa v. 2000 kunnosti alueen tavoitteena palauttaa alueen lintukantaa. Toteuttamisen kannalta tärkeää oli paikallisen riistanhoitoyhdistyksen ja jakokunnan tuki hankkeelle. Keskiveden pintaa nostettiin pohjapadoilla 0,3 m, alueelle ruopattiin avovesialueita ja laidoille rakennettiin kaksi lintutornia.

Alkunkarinlahti on osa Pajukarin–Ukseinen–Alkunkarinlahden 440 ha:n suuruista Natura-alueita. Lahden pinta-ala on noin 49 ha. Pääosa alueesta on vetistä saraikkoa. Eteläosaan on ruopattu suuri ja keskelle pieni avovesialue. Ruopausmassat on läjitetty alueen laitaosiin kolmeksi saarekkeeksi. Lahden rantoja kiertää korkea tiheä pensaikko.

Tutkin kesällä 2003 pesimälinnuston todetakseeni, oliko kunnostuksesta hyötyä linnuille. Kiersin

lahden 26.5. ja 6.6. sekä kävin lintutorneista tähyttämässä kesä-heinäkuussa 4 kertaa.

### Näin ennen

Muuttotietoja on poimittu Tornion luontokerhon Konkelo-lehdistä vuosilta 1977–78 ja Kemin lintuharrastajat Xenuksen Sirri-lehdistä 1978–2002. Pesimälinnustoa on aikaisemmin tutkinut Juha Ylimaunu 1975–80 ja 1992 (Rauhala toim.1992 ja Rauhala 1994).

Alkunkarinlahdella on lintualueena kunniakas menneisyys. Vielä 1980-luvulla lahti oli sorsien ja kahlaajien suosima muuton levähdyspaikka. Parhaiten alue muistetaan kiljuhanhista, joita tavattiin 1–6 linnun parvissa vuoteen 1979 asti. Kahlaajista alueella vieraili muuttoaikoina satapäisiä

liro ja suokukkoparvia. Esimerkiksi 8.5.1983 lahdella oleskeli 550 suokukkoa, mikä määrä tänä päivänä tuntuu vallan hurjalta. Pikkulinnuista niittykirvisiä ja pulmusia viivähti keväällä enimmäkseen 100–170. Harvinaisuuksia on havaittu kiljuhanhen lisäksi punasotka 1978, liejukana 1977, mustapyrstökuiiri 1977, 1978 ja 1979 sekä isosirri 1976.

Pesimälinnusto oli runsaimmillaan 1970-luvulla (taulukko 1). Sorsista huomiota kiinnittää jouhisorsien runsaus. Myös hyvien lintuvesien tunnuslajit lapasorsa ja heinätavi olivat vankasti edustettuina. Kahlaajista taivaanvuohi ja kuovi ovat kaikissa seurannoissa olleet peruslajistoa. 1970-luvulla myös suokukkoja oli runsaasti ja alun perin saariston laji punajalkaviklo oli jo aloittamassa mantereen



*Näkymä Alkunkarinlahden pohjoiselta lintutornilta kevättulvan aikaan  
© Matti Suopajärvi*



Tornion Alkunkarinlahden Natura-alue, lintutornit, sekä pitkospuut.

valloitusta. Lokkeja pesi aikaisemmin yllättävän vähän.

## Kunnostuksen vaikutus

Ennen kunnostusta lahti oli maantunut saraikoksi ja pensaikoksi niin, että vain eteläosassa oli enää pieni alue avovettä. Vesi- ja rantalinnusto oli vähentynyt vuosi vuodelta.

Kunnostus palautti vesilinnus-

ton pääosin 1970-luvun tasolle. Eniten olosuhteiden muutoksista hyötyi naurulokki, joka palasi pesimälinnustoon runsaampana kuin koskaan ennen. Sen kolonia houkutteli paikalle myös ennätysmäärän tukkasotkia. Myös kuovin ja kalalokin määrät kohosivat ennätyslukemiin. Uusina lajeina lahdella asustivat silkkiuikku, mustakurkku-uikku, joutsen, merihanhi, ruskosuohaukka ja pikkulokki, jotka kaikki ovat viime vuosien

menestyjiä alueellamme.

Kaikkien lajien määrät eivät kuitenkaan ole palautuneet entiselle tasolle. Huomiota kiinnittää suokukon romahdusmainen häviäminen. Laji on taantunut muuallakin Kemin–Tornion alueella. Myöskään töyhtöhyppä, liro ja pensastasku eivät ole palanneet alueelle. Meriharakka, tylli, rantasipi ja karikukko pesivät aikaisemmin meren rantavyöhykkeellä ja sen karikoilla, joita ei v. 2003 tarkastettu. Vielä 1970-luvulla alue oli mereisempi, joten maatumisen, maankohoamisen ja pensoittumisen on todennäköisesti jo sinällään vaikuttanut mereisten ja avomaalajien taantumiseen.

Alkunkarinlahden pesimäaikainen suojeluarvo oli 2003 selkeästi korkeampi kuin aikaisempina vuosikymmeninä. Arvon nousuun vaikutti ratkaisevasti kuuden uuden lajin ilmaantuminen pesimälinnustoon sekä suurehko naurulokkiyhdyksunta. Taulukossa olevat suojeluarvot on laskettu valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti (Asanti ym. 2003).

## Lahden tulevaisuus

Alkunkarinlahti voi olla jatkossakin hyvä lintuvesi, mutta paljon riippuu siitä, ylläpidetäänkö umpeenkasvun ja maatumisen sekä avointen vesien ja rantavyöhykkeiden tasapainoa. Nyt valittua tietä olisi syytä kehittää ja miettiä, millä toimilla lahden linnustollinen arvo säilytetään myös jatkossa. Kunnostuksen ja lintutornien ym. rakentamisen myötä alueen virkistysellinen arvo on kasvanut: 1970-luvulla alueella kulkivat vain lintuharrastajat ja metsästäjät, nyt paikka on lähes kaikkien ulkoilusta ja luonnosta kiinnostuneiden torniolaisten tiedossa.

Kunnostuksen myönteinen vai-

Taulukko 1. Alkunkarinlahden pesimälinnusto.

Laji	1975–80	1992	2003	Laji	1975–80	1992	2003
Silkkiuikku	-	-	2	Kuovi	5-7	7	9
Mustakurkku-uikku	-	-	1	Punajalkaviklo	3-4	1	2
Joutsen	-	-	1	Valkoviklo	0-1	-	-
Merihanhi	-	-	1	Metsäviklo	1	-	-
Haapana	5-10	1	4	Liro	5	2	-
Tavi	5-10	4	5	Rantasipi	3	1	-
Sinisorsa	5-10	4	6	Karikukko	2	-	-
Jouhisorsa	7	4	3	Pikkulokki	-	-	19
Heinätaavi	2	2	1	Naurulokki	2-7	1	80
Lapasorsa	5	3	4	Kalalokki	2	2	6
Tukkasotka	5	9	12	Kalatiira	5	-	-
Telkkä	3	3	5	Lapintiira	2	1	-
Tukkakoskelo	2	1	1	Suopöllö	0-1	1	-
Ruskosuohaukka	-	-	1	Niirtykirvinen	5	5	2
Sinisuohaukka	-	-	1	Västäräkki	3-4	2	1
Meriharakka	2	-	-	Pensastasku	2-3	1	-
Tylli	0-1	-	-	Ruokokerttunen	15	8	17
Töyhtöhyyppä	2	2	-	Pajusirkku	20	16	17
Suokukko	15	3	-	Yhteensä	118	97	212
Taivaanvuohi	15	13	9	Suojeluarvo	64	39	84
Lehtokurppa	-	-	2				

Olavi Kurttio, Heikki Liehu, Jyrki Rantataro, Seppo Sankila, Juha Ylimaunu, Onni Ylimaunu, Timo Ylimaunu ja Jouni Ylipekkala. Pekka Suopajärvi piirsi kartan, Liinu Törvi Lapin Ympäristökeskukselta lähetti tietoja alueesta ja Juha Ylimaunu tarkisti käsikirjoituksen, mistä heille parhaat kiitokset.

## Kirjallisuus

- Asanti, T., Gustafsson, E., Hongell, H., Hottola, P., Mikkola-Roos, M., Osara, P., Ylimaunu, J. ja Yrjölä, R. 2003: Kosteikkolintujen linnuston suojeluarvo. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Rauhala, P. (toim.) 1992: Tornion arvokaimmat linnustokohteet. – Tornion kaupungin ympäristöjulkaisu.
- Rauhala, P. 1994: Kemin-Tornion seudun linnusto 2. – Raahe.

kutus linnustoon ei tule olemaan kovin pitkäaikainen, ellei alueella suoriteta lisätoimenpiteitä. Suurin osa ruoppaamattomista alueista ja keskelle kasatut maakatut vesakoi-  
tuvat muutamassa vuodessa. Lahdelle tulee jäämään vain pienialaisia suljettuja kosteikkoja, jotka eivät eteläistä avovesialuetta lukuun ottamatta houkuttele lintuja. Lahden veden pintaa tulisikin pikaisesti nostaa ja pohjoisen lintutornin läheisyyteen ruopata lisää avovesialueita. Nykyisellään kyseisestä tornista näkee lintuja vain keväällä ja silloinkin melko heikosti. Ruoppausmassoja ei pidä kasata lahdelle, koska ne vesakoituessaan vain supistavat vesilintujen elinmahdollisuuksia.

## Kiitokset

Linnuston vertailulle ei olisi ollut vertailupohjaa ilman 1970-luvun aktivisteja, joista em. harvinaisuuksia saivat kiikariinsa lisäksi Mikko Ahvenjärvi, Velu Arvola, Hannu Huhtalo, Risto Kohonen,



Sinisorsa on yksi Alkunkarinlahden runsaimmista pesimälajeista © Topi Kärkkäinen

# BOTNIA

Kemin tehdas

# OUTO KUMPU

Vastuuta ei kannata vierittää  
kovin kauas, ettei se pääse  
unohtumaan.

Eräänä maailman johtavista metsäyhtiöistä vastaamme teoistamme - koko maailmalle. Siksi olemme mukana Dow Jonesin kestävän kehityksen indekseissä. Löydät meidät myös FTSE4Good Europe -indeksistä sekä osoitteesta

[www.storaenso.com](http://www.storaenso.com)

**STORAENSO**   
what paper can do